

מסף גרעיני לנשק גרעיני? בחינה מחודשת את דוקטרינת הגרעין האיראנית

רז צימט | 11 באוגוסט, 2026

בשנה האחרונה מתנהל באיראן שיח נרחב סביב דוקטרינת הגרעין שלה ותקפותה. במשך עשרות שנים חתרה הרפובליקה האסלאמית להגיע ליכולת סף גרעינית תוך הימנעות מפיתוח נשק גרעיני בפועל, על בסיס התפיסה שיכולת זו מספקת הרתעה בלי לחשוף את איראן למחירים הכרוכים בפריצה לנשק. עם זאת, ההתפתחויות מאז אוקטובר 2023, ובמיוחד שתי התקיפות האמריקאיות-ישראליות על איראן בשנה האחרונה, ערערו את תפיסת הביטחון האיראנית וחיזקו את הקולות הקוראים לבחון מחדש את הדוקטרינה הגרעינית. מאמר זה מבקש לבחון את הוויכוח המתנהל באיראן סביב סוגיה זו ואת השלכותיו האפשריות על מדיניותה הגרעינית, בהנחה שהבנת השיח הפנימי בטהראן חיונית להערכת כיווני ההתפתחות של תוכנית הגרעין ולעיצוב מדיניות ההתמודדות של ישראל מולה.

התומכים בשינוי המדיניות סבורים כי שחיקת "ציר ההתנגדות", מגבלות ההרתעה של מערך הטילים והפגיעה בתוכנית הגרעין הוכיחו שרק נשק גרעיני יוכל להבטיח את שרידות המשטר ולמנוע מתקפות עתידיות. מנגד, קולות אחרים מערערים על ההנחה שנשק גרעיני אכן יספק לאיראן את החסינות הנדרשת לה ומזהירים מפני הסיכונים הכרוכים בפריצה לנשק. עם זאת, לאחר "שאגת הארי" - המתקפה שהחלה נגד איראן בשלהי פברואר 2026 - התפתחה בה תפיסה שלפיה הנכס האסטרטגי המרכזי של המדינה אינו דווקא האופציה הגרעינית, אלא השליטה במצר הורמוז. זו מאפשרת לה - לצד יכולותיה הצבאיות הקונבנציונליות בתחום הטילים והכטב"מים - להשפיע על שוק האנרגיה העולמי וליצור הרתעה גיאופוליטית בעלת משמעות אסטרטגית.

למרות התחזקות המחנה התומך בפריצה לנשק גרעיני, נראה כי הוויכוח בסוגיה זו טרם הוכרע עקב המתח בין הצורך בחיזוק ההרתעה לבין ההכרה בסיכונים הכרוכים בשינוי דוקטרינת הגרעין ובפריצה לנשק. מציאות זו מספקת לישראל ולארצות הברית יכולת להשפיע על קבלת ההחלטות בטהראן.

בהיעדר פתרון צבאי או מדיני, שיחסום את דרכה של איראן לנשק גרעיני באמצעות פירוק היכולות הגרעיניות שנותרו בידיה, על ישראל וארצות הברית לחזק את ההכרה בקרב מקבלי ההחלטות בטהראן כי לא יסבלו פריצה איראנית לנשק גרעיני וכי החלטה איראנית להתקדם בכיוון זה עלולה להפוך את תוכנית הגרעין מנכס לנטל - עד כדי הצבת איום משמעותי על עצם שרידותו של המשטר.

מאמר זה מהווה נדבך ראשון במחקר רחב יותר, שמטרתו לגבש קווי יסוד והמלצות לאסטרטגיית ההתמודדות של ישראל עם איום הגרעין האיראני בעקבות לקחי "עם כלביא" ו"שאגת הארי". המלצות אלה יגובשו ויוצגו בהמשך על בסיס ניתוח השפעת המערכות מול איראן על תפיסת הביטחון האיראנית, לרבות דוקטרינת הגרעין, על יכולותיה האסטרטגיות של איראן ועל יציבות המשטר.

באוקטובר 2025 [אמב](#) יועצו של מנהיג איראן ושר ההגנה לשעבר, עלי שמח'אני, בריאיון בטלוויזיה האיראנית, כי אילו הוחזר לשנות ה-90, עת שימש שר ההגנה בממשלתו של הנשיא מוחמד ח'אתמי, היה תומך בפיתוח פצצה גרעינית. לדבריו,

מלחמת 12 הימים בין איראן לישראל ביוני 2025 הוכיחה כי איראן הייתה צריכה להצטייד בנשק גרעיני. דבריו סיפקו עדות נוספת לחשיבה המחודשת המתפתחת באיראן בשנים האחרונות לגבי שינוי אפשרי של דוקטרינת הגרעין שלה.

בדומה למרבית רכיבי העוצמה האסטרטגית של איראן, גם תוכנית הגרעין החלה עוד בתקופת השאה. לאחר המהפכה האסלאמית הוקפאה התוכנית בהוראת מנהיג המהפכה רוחאללה ח'ומייני, שכן היא עמדה בניגוד לתפיסתו את רוח האסלאם. עם זאת, מלחמת איראן-עיראק (1980-1988) הניעה את המשטר האיראני במחצית שנות ה-80 לחדש את המאמץ הגרעיני על רקע המכה הקשה שספגה איראן במלחמה והשימוש שעשה נגדה המשטר העיראקי בנשק כימי ובטילים. בסוף שנות ה-80 השמיעו מספר מנהיגי איראן שורת התבטאויות, שמהן השתמע כי בתנאים מסוימים עשויה איראן לפתח נשק גרעיני, או לכל הפחות אינה פוסלת אפשרות כזו. בספטמבר 2006 חשף הנשיא לשעבר אכבר האשמי רפסנג'אני בזיכרונותיו מכתב ששלח ח'ומייני ביולי 1987 לבכירי הצבא האיראני, ובו הסביר מכוון המהפכה את הרקע להחלטתו להסכים להפסקת האש בין איראן לעיראק בתום המלחמה. ח'ומייני ציטט ממכתב ששלח לו ב-23 ביוני 1987 מפקד משמרות המהפכה דאז, מוחסן רזאאי, שבו [הודה](#) כי איראן לא תוכל להשיג ניצחון במהלך חמש השנים הקרובות אם לא יועמדו לרשות משמרות המהפכה המשאבים הדרושים הכוללים, בין היתר, "יכולת לבנות כמות משמעותית של נשק לייזר וגרעיני".

בהמשך נעלמו כמעט לחלוטין הצהרות פומביות המרמזות על כוונה איראנית לפתח נשק גרעיני, ככל הנראה מתוך הבנה מצד ההנהגה האיראנית כי אמירות מסוג זה עלולות להגביר את הלחצים הבינלאומיים עליה. תוכנית הגרעין הוצגה רשמית כמיועדת להפקת אנרגיה גרעינית ובכירים איראנים שבו והצהירו במשך שנים כי ארצם אינה מפתחת נשק גרעיני ולעולם לא תנסה לפתחו, הן משום שאינה מאמינה בתועלתו והן מאחר שבעיני מנהיג איראן, עלי ח'אמנהאי, נשק גרעיני אסור מבחינה הלכתית. [בריאיון](#) לאתר "התקווה הגרעינית של איראן" באוקטובר 2015 התבקש רפסנג'אני לספק הסבר בנוגע לדוקטרינה האיראנית הגורסת "אנרגיה גרעינית לכל ונשק גרעיני לאף אחד". רפסנג'אני השיב כי כאשר איראן יזמה את חידוש תוכנית הגרעין במלחמת איראן-עיראק, "רצינו שתהיה לנו אופציה כזו ליום שאויבינו ירצו להשתמש בנשק גרעיני. הלך הרוח היה כזה, אך עניין זה אף פעם לא הפך להיות רציני ... עיקרון הדוקטרינה שלנו היה שימוש בגרעין לצרכי שלום, למרות שאף פעם לא יצאה מראשו [התפישה] שאם יום אחד סכנה מסוימת תאיים עלינו, והדבר יהווה הכרח, אז תהיה לנו האופציה לעבור לצד האחר [כלומר שימוש בנשק גרעיני]. אך לא היתה לנו תוכנית לעבור ואף פעם לא סטינו [מן השימוש האזרחי]".

עם זאת, ח'אמנהאי לא שינה מעולם את עמדתו שלפיה יכולת סף גרעינית צבאית תספק לאיראן הרתעה יעילה נגד אויביה, ולפיכך תשמש תעודת ביטוח הכרחית להמשך שרידותו של המשטר. תפיסה זו מקבלת משנה תוקף לנוכח סביבתה האזורית של איראן הכוללת מדינות בעלות יכולות גרעיניות, וביניהן שכנתה פקיסטן, ועל פי פרסומים זרים גם ישראל. כן לא נסוג ח'אמנהאי מעמדתו שלפיה תוכנית הגרעין משמשת בעיקר תירוץ בידי המערב להפעלת לחץ על איראן, לבודדה ולהחלשתה, במטרה להכשיר את הקרקע למימוש היעד האסטרטגי המרכזי: שינוי המשטר האסלאמי. בנאום שנשא לציון יום השנה ה-35 למהפכה [טען](#) ח'אמנהאי כי ארצות הברית מתמידה במאמציה לקדם שינוי משטר באיראן. "פוליטיקאים אמריקאים טוענים בפני פקידים איראנים שאין בכוונתם לשנות את המשטר באיראן", אמר ח'אמנהאי, "אך הם משקרים. הם לא יהססו אף לא לדקדק אחת אם יוכלו להרוס את יסודות הרפובליקה האסלאמית". בעיצומו של המשא ומתן בין איראן למערב בנושא הגרעין בראשית שנת 2014 [פרסם](#) האתר הרשמי של המנהיג העליון אינפוגרפיקה שכותרתה: "הגרעין הוא תירוץ". האינפוגרפיקה הציגה תשעה גפרורים המסמלים טענות שמעלה המערב נגד איראן בשורה של סוגיות, ובהן היחס לישראל, התמיכה במחנה ההתנגדות באזור, תוכנית הטילים האיראנית והפרת זכויות האדם. לטענת המשטר האיראני, טענות אלה עתידות לשמש את מדינות המערב להצדקת מדיניותן העוינת כלפי הרפובליקה האסלאמית גם אם סוגיית הגרעין תוסדר.

הסכמתו של מנהיג לוב לשעבר, מועמר קדאפי, לפרק את תוכנית הגרעין של ארצו ב-2003, צעד שלא מנע בסופו של דבר את הפלתו בסיוע מדינות המערב, שימשה, לדברי ח'אמנהאי, הוכחה לצדקת סירובה של איראן להיכנע לדרישות המערב בתמורה להטבות מערביות, שאותן [דימה](#) ל"סוכרייה על מקל לילדים". גם הפער בין החסינות שממנה נהנית קוריאה הצפונית הגרעינית לבין גורלו של סדאם חוסיין, שלא החזיק בנשק כזה, [נתפס](#) בעיני איראן כהוכחה לחיוניותו של נשק גרעיני. לקח נוסף סיפק ניסיונה של אוקראינה: לאחר הפלישה הרוסית לאוקראינה בפברואר 2022 הציגה העיתונות השמרנית באיראן את מגבלות כוחה של אוקראינה לנוכח הפלישה הרוסית כעדות לצורך בשימור נכסים אסטרטגיים, ובכלל זה יכולות בתחום הגרעין, המספקים למדינה הגנה וכושר הרתעה מול אויביה. [במאמר](#) מערכת שפרסם העיתון כיהאן לאחר

הפלישה הרוסית נטען כי חוסר יכולתה של אוקראינה להגן על עצמה מפני הפלישה הרוסית נובע מתלותה במערב ומהחלטתה להישען על הבטחות המערב להגן עליה, במקום להשקיע בפיתוח יכולות הגנה עצמאיות. העיתון אף ציטט את שגריר אוקראינה בבריתניה, שאמר כי אילו ארצו לא הייתה נסמכת על הבטחותיהן של ארצות הברית, רוסיה ובריטניה ולא הייתה מתפרקת מיכולותיה הצבאיות – בהתייחס להסכמת אוקראינה במסגרת מזכר בודפשט בדצמבר 1994 לוותר על נשקה הגרעיני בתמורה להתחייבות ארצות הברית, רוסיה ובריטניה לכבד את עצמאותה ולהימנע מאיום או שימוש בכוח צבאי נגדה - מצבה כיום היה טוב יותר.

השיח סביב הצורך לשנות את דוקטרינת הגרעין

ההתפתחויות שהתרחשו באזור מאז ה-7 באוקטובר 2023 הציבו בפני הרפובליקה האסלאמית אתגרים ביטחוניים הולכים וגוברים ועוררו ספקות אשר לתקפותה של תפיסת הביטחון שלה, ובפרט בנוגע ליעילותם של שניים מרכיבי ההרתעה המרכזיים: רשת השלוחים והיכולות הצבאיות האסטרטגיות (טילים בליסטיים וכתב"מים). קריסת רשת השלוחים וכישלונה של איראן להרתיע את ישראל באמצעות מערך הטילים האסטרטגיים הגבירו את [הספקות](#) בנוגע ליכולתה לספק מענה יעיל לעליונותה הצבאית של ישראל ולהרתיע אותה מהמשך פעילותה נגד איראן. בעקבות זאת התרבו באיראן הקולות הגורסים כי יש צורך בחיזוק ההרתעה גם באמצעות שינוי הדוקטרינה הגרעינית ובחינת האפשרות לפריצה לנשק גרעיני, אשר תספק "תעודת ביטוח" אולטימטיבית מול ישראל וארצות הברית. על רקע המשך מאמציה של איראן להתקדם ולהתבסס כמדינת סף גרעינית, ואולי אף לקדם מהלכים שנועדו לקצר את זמן הפריצה לנשק גרעיני, קראו בכירים איראניים לבחון מחדש את אסטרטגיית הגרעין ולא להסתפק עוד במעמד של מדינת סף. כך, למשל, בפברואר 2024 [טען](#) שר החוץ וראש הארגון האיראני לאנרגיה אטומית לשעבר, עלי-אכבר סאלחי, כי בידי המשטר מצויים כל הרכיבים הדרושים לייצור נשק גרעיני, אך הם טרם חוברו יחד. באוקטובר 2024 שלחו עשרות חברי פרלמנט [מכתב](#) רשמי למועצה העליונה לביטחון לאומי, שבו קראו לשנות את דוקטרינת ההגנה של הרפובליקה האסלאמית ביחס לתוכנית הגרעין. ב-26 באוקטובר 2024 [הצהיר](#) יושב ראש המועצה האסטרטגית למדיניות חוץ, כמאל ח'ראזי, כי שינוי דוקטרינת הגרעין עדיין על הפרק במקרה שאיראן תעמוד בפני איום קיומי. הוא הדגיש כי היכולות הטכניות לייצור נשק גרעיני קיימות וכי עמדת המנהיג היא הגורם היחיד המונע את מימושו.

ערב מלחמת 12 הימים – "עם כלביא", יוני 2025 – הייתה איראן מדינת סף גרעינית בעלת יכולת להשלים את העשרת האורניום שברשותה לחומר בקיע לרמה של 90%, הנדרשת לייצור נשק גרעיני בתוך פחות משבועיים מקבלת החלטה וככל הנראה חודשים ספורים מהשגת יכולת גרעינית צבאית ראשונית. עם זאת, מנהיג איראן נמנע מלהורות על פריצה לנשק, ככל הנראה מחשש להיגררות למערכה צבאית מול ישראל, וחמור מכך – מול ארצות הברית. במשך שנים העדיפה איראן התקדמות במסלול הגרעיני בדרך ההדרגתית והבטוחה יותר על פני הדרך המהירה ביותר.

מלחמת "עם כלביא" הסיגה את תוכנית הגרעין האיראנית לאחור במידה ניכרת. עם זאת, היא הותירה באיראן יכולות שיוריות, העלולות לשמש אותה במאמציה לשקם את התוכנית ואף לפרוץ לנשק גרעיני. על אף הפגיעה ביכולות הגרעין נותרו בידי איראן גם לאחר "עם כלביא" ו"שאגת הארי" יכולות שיוריות שעשויות לשמש אותה במאמציה לשקם את התוכנית ואף לפרוץ לנשק גרעיני, ובכלל זה: מאגר של כ-440 קילוגרמים של אורניום מועשר לרמה של 60%, שהיה ברשותה טרם המלחמה ביוני 2025; כמויות ניכרות נוספות של אורניום מועשר לרמות נמוכות יותר; לפחות מספר מאות צנטריפוגות מתקדמות; וכן ידע, כוח אדם מדעי, תשתיות העשרה וייתכן שגם יכולות המרה לאורניום מתכתי ולעיבודו. יתר על כן, בחודשים שלאחר "עם כלביא" פעלה איראן לשקם חלק מיכולות העשרת האורניום שלה בשני אתרים מרכזיים: מתקן פורדו, שלא הושמד לחלוטין, ואתר "הר המקוש", שבנייתו הואצה בעקבות המלחמה.

בעקבות "עם כלביא" גברו הקולות התומכים בפריצה לנשק גרעיני כלקח מהמתקפה הישראלית-אמריקאית. בספטמבר 2025 קראו 71 חברי מג'לס לפתח נשק גרעיני. [במכתב](#) ששלחו לנשיא איראן ולמועצה העליונה לביטחון לאומי טענו חברי המג'לס, כי יש לבחון מחדש את דוקטרינת ההגנה של איראן וכי פיתוח ואחזקה של נשק גרעיני הפכו נחוצים לנוכח המתקפה. חבר נשיאות המג'לס, אחמד נאדרי, [טען](#) כי הדרך היחידה לשמור על שלמותה הטריטוריאלית וביטחונה הלאומי של איראן היא באמצעות השגת נשק גרעיני. לדבריו, פרישה מהאמנה למניעת תפוצת נשק גרעיני (NPT), אימוץ מדיניות של עמימות ולבסוף עריכת ניסוי גרעיני הם האפשרויות היחידות שיכולות לחלץ את איראן מגורלן של עיראק ולוב. גם [מאמר](#) שהתפרסם באתר "דיפלומטיה איראנית" (והוסר מאז) קבע כי הדרך היחידה למנוע תקיפה נוספת היא הצגה מהירה של נשק גרעיני. במאמר נכתב כי הניסיון בעולם מוכיח את כוח ההרתעה של נשק גרעיני. בין היתר צוטטו בו דבריו של הנשיא דונלד טראמפ בפגישה עם נשיא רוסיה, ולדימיר פוטין, באוגוסט 2025, שלפיהם ארצות הברית לא תילחם במדינה

המצוידת בנשק גרעיני. צוטטה גם הבחנה שהציג בעבר מזכיר המדינה האמריקאי לשעבר, מייק פומפאו, בין גישת ארצות הברית כלפי צפון קוריאה לבין זו כלפי איראן על בסיס העובדה כי לצפון קוריאה נשק גרעיני המסוגל לפגוע בארצות הברית. לטענת האתר, איראן מעולם לא הבינה עד תום את חשיבות ההרתעה באמצעות גרעין והמשך המדיניות הנוכחית עלול להוביל להתקפות נוספות ואף חמורות יותר.

במקביל התפרסמו מאמרי פרשנות התומכים בהרתעה גרעינית. כך, למשל, בעקבות התקיפה האיראנית הראשונה על ישראל באפריל 2024, פרסמה החוקרת ארזו עסקרי [מאמר](#) שבו טענה כי לאחר שהפעולה חשפה את איראן ככוח צבאי משמעותי באזור, יש לבחון את חשיבות היתרונות הפוליטיים שמעניק נשק גרעיני למדינות המחזיקות בו, וכן את יכולתו למנוע התערבות של מדינות אחרות. לנוכח סביבת הביטחון המסוכנת שבה מצויה איראן והאווירה העוינת כלפיה בזירה הבינלאומית, ובייחוד עקב העובדה ששני אויביה המרכזיים: ארצות הברית וישראל, מחזיקים בנשק גרעיני, ובנוסף היא מוקפת ממספר כיוונים במדינות גרעיניות – הודו, פקיסטן ורוסיה, ובעתיד ייתכן שגם ערב הסעודית – על איראן להשיג נשק כזה כדי ליצור מאזן כוחות מולן. עוד ציינה כי אף שתועלתו של הנשק הגרעיני טמונה בהימנעות משימוש בו, יש בו כדי לשפר משמעותית את יכולת ההרתעה מול מדינות אחרות. לשיטתה, במערכת בינלאומית שבה כל מדינה היא "זאב" עבור מדינה אחרת, ניתן להציע רק שני מנגנונים לריסון מלחמה: הרתעה ומאזן כוחות, ואין כוח או כלי המסוגל לממש שני עקרונות אלה יחדיו, למעט נשק גרעיני. לפיכך, איראן זקוקה לנשק גרעיני כדי לשמור על ביטחונה הלאומי. ייתכן כי אילו הייתה מאמצת הרתעה גרעינית במסגרת דוקטרינת ההגנה שלה, לא היה מחוסל מפקד כוח קודס (קאסם סולימי, 2000), לא הייתה מתבצעת תקיפה על הקונסוליה האיראנית בדמשק (אפריל 2024), ולא היה חיסולו של מנהיג חמאס בטהראן (אסמאעיל הנייה, יולי 2024) מסכן את האזור במלחמה חדשה. נוכח האיומים הגוברים מצד ארצות הברית וישראל, ובהתחשב במגמות הנוכחיות באזור, איראן חייבת להשיג הרתעה גרעינית.

ספקות בנוגע להסתמכות על נשק גרעיני לצרכי הרתעה

במקביל לקולות הקוראים לשינוי דוקטרינת הגרעין האיראנית לטובת פיתוח נשק גרעיני, נשמעו באיראן גם קולות המטילים ספק ביכולתה של אופציה גרעינית צבאית לספק חסינות לשרידותה של הרפובליקה האסלאמית. אין לשלול את האפשרות כי חלק מקולות אלה – במיוחד בקרב בכירים איראניים רשמיים – נועדו להסוות כוונה איראנית להתקדם במסלול חשאי לנשק גרעיני. עם זאת, נראה כי לפחות חלקם משקפים שיח פנימי אותנטי המתנהל בטהראן ומבטאים ספקות אשר לכדאיות פיתוח אופציה גרעינית צבאית, גם אם לא בהכרח נכוונות לוותר על עצם קיומה של תוכנית הגרעין.

הקולות המסתייגים מהסתמכות על נשק גרעיני כתעודת ביטחון לחסינותה של הרפובליקה האסלאמית נשענים על מספר טיעונים מרכזיים. ראשית, ניסיון השנים האחרונות מוכיח כי גם מדינות המחזיקות בנשק גרעיני אינן חסינות מפני מתקפה צבאית, גם אם אין בהכרח במתקפה כזו כדי לסכן את שרידותן.

כך, למשל, [במאמר](#) שפרסם מוסטפא נאצרי בעיתון וטן אמרוז באוקטובר 2024 על רקע הדיון סביב האפשרות להתקדם לעבר ייצור נשק גרעיני באיראן נכתב כי בחינת ניסיון של מדינות המחזיקות בנשק גרעיני מלמדת כי עצם ההחזקה בנשק כזה אינה מספיקה ליצירת הרתעה יעילה. הרתעה ממשית מחייבת שילוב של יכולות צבאיות קונבנציונליות, יכולות אי-סימטריות, עוצמה דיפלומטית ויציבות כלכלית ופוליטית. לדברי הכותב, מספר מדינות, חרף החזקתן בנשק גרעיני, לא הצליחו להשיג הרתעה מלאה. פקיסטן והודו, אף שהן מחזיקות בנשק גרעיני, לא נמנעו התלקחויות צבאיות ביניהן והן ממשיכות להיות מעורבות בעימותים צבאיים. פקיסטן מתמודדת גם עם איומי טרור פנימיים וחוסר ביטחון בגבולותיה, שנשק גרעיני לא הועיל לרסנם. גם דרום אפריקה, בתקופת האפרטהייד, ייצרה בחשאי נשק גרעיני, אך לבסוף, תחת לחצים בינלאומיים ובשל בעיות פנימיות, החליטה בשנת 1989 להשמיד את הארסנל שברשותה. התנסויות אלה ממחישות כי נשק גרעיני לבדו אינו יכול לחסן מדינה מפני איומים ולחצים חיצוניים, וכי גורמים נוספים, ביניהם יציבות פנימית ומדיניות אזורית, ממלאים תפקיד מרכזי בהבטחת ביטחונה. גם ישראל, על אף החזקתה בנשק גרעיני, לא הצליחה ליצור הרתעה אפקטיבית מול איומים צבאיים. יתרה מכך, הנשק הגרעיני שברשותה לא הועיל לייצר הרתעה מול איראן, הנתפסת כאיום הביטחוני והקיומי המשמעותי ביותר עליה. ביטוי לכך, לפי הטענה, היו שתי התקיפות האיראניות על ישראל באפריל ובאוקטובר 2024, שבמהלכן הותקפו בהצלחה יעדים צבאיים בשטח ישראל. הרתעה גרעינית יעילה בעיקר מול איומים מדינתיים, שבהם מדינות נמנעות מעימותים רחבי היקף מחשש לתגובה גרעינית. ואולם, איומי התקופה הנוכחית נובעים לעיתים קרובות מגורמים לא-מדינתיים, כגון ארגוני טרור או מתקפות סייבר, שאינם ניתנים לריסון באמצעות איום בנשק גרעיני. כך למשל, קבוצות כמו דאע"ש פועלות באופן מבוזר ובשיטות לא-קונבנציונליות ונמצאות מחוץ לתחום ההרתעה הגרעינית. נוסף על כך, השימוש בנשק גרעיני, בשל עוצמת ההרס האדירה והשלכותיו הסביבתיות החמורות, אפשרי רק

בנסיבות חריגות ונדירות ביותר. עימותים מוגבלים, מתקפות באמצעות שליחים או לחצים דיפלומטיים וכלכליים הם מצבים שבהם השימוש בנשק גרעיני אינו אפשרי או אינו רציונלי. גם אם ייעשה שימוש בנשק כזה, תגובות בינלאומיות חריפות וסנקציות נרחבות עלולות להוביל לבידוד נוסף של המדינה, המהווה אתגר משמעותי במיוחד עבור מדינות הנתונות ממילא ללחצים גלובליים.

ספקות בנוגע לשימוש אפשרי בנשק גרעיני לצרכי הרתעה הועלו גם לאחר מלחמת 12 הימים. בנובמבר 2025 פרסמו מספר אתרי חדשות המזוהים עם האגף השמרני-רדיקלי מאמר פרי עטו של מוחמד-רזא נקדי, יועצו הבכיר של מפקד משמרות המהפכה ומפקד זרוע הבסיג' לשעבר. [במאמר](#), שכותרתו "מדוע איראן אינה זקוקה בשום אופן לפצצה גרעינית?", הסתייג הבכיר האיראני מן הקולות הנשמעים בארצו בזכות פיתוח נשק גרעיני בעקבות המלחמה. נקדי ציין כי אין די בפסק ההלכה של מנהיג איראן ח'אמנהאי, האוסר על פיתוח נשק גרעיני, כדי להתמודד עם קולות אלה, משום שיש מי שאינם מסתפקים בכך. לדבריו, השגת נשק גרעיני יכולה לנבוע משתי סיבות עיקריות: לצרכי הרתעה בלבד או לשם שימוש בו להשמדת האויב. נקדי טען כי הניסיון ההיסטורי מוכיח שנשק גרעיני אינו מהווה גורם מרתיע וכי גם מדינות המחזיקות בנשק גרעיני הותקפו. הוא הביא עשר דוגמאות היסטוריות למקרים שבהם מדינות גרעיניות הותקפו, ובהן ארצות הברית, שכוחותיה הותקפו בידי וייטנאם, תימן ואיראן; ישראל, שהותקפה בידי הפלסטינים; רוסיה, שהותקפה בידי אוקראינה; ופקיסטן והודו, שהותקפו זו על ידי זו.

תקפותן של הדוגמאות שפרט נקדי נתונה לוויכוח. כך, למשל, התקיפות על ארצות הברית לא בוצעו בשטחה הריבוני. יתר על כן, ניתן לטעון כי גם אם נשק גרעיני אינו מעניק חסינות מלאה מפני תקיפה צבאית, הוא עשוי לספק הרתעה מפני פגיעה שיש בה כדי לערער את עצם שרידותו של המשטר במדינה המותקפת. אף על פי כן, נקדי אינו היחיד המשתמש בדוגמאות, לרבות מן התקופה האחרונה, המערערות לכאורה על תקפות הנחת העבודה שלפיה נשק גרעיני מספק הרתעה מספקת למדינה המחזיקה בו. המקרה הפקיסטני, כדוגמה לכך שנשק גרעיני אינו יוצר בהכרח הרתעה, הועלה גם בריאיון שהעניקו שני דיפלומטים איראניים לשעבר ששירתו בפקיסטן. הריאיון התפרסם בעקבות מכתב שעליו חתמו חברי מג'לס, אשר קראו לבחינה מחודשת של דוקטרינת הגרעין של איראן. [בריאיון](#) לעיתון אצפהאן זיבא טענו שגריר איראן לשעבר בפקיסטן, מאשאללה שאכרי, והדיפלומט האיראני לשעבר, מוחסן רוחי-ספת, כי נשק גרעיני אינו מביא ביטחון ואינו מעניק חסינות וכי העלויות הכרוכות בו עולות על התועלת שבו. לדברי שאכרי, הנשק הגרעיני שבידי פקיסטן והודו שימש בעיקר אמצעי הרתעה ולא כלי מעשי במלחמה, וכי אף אחת מהן לא עשתה שימוש בנשק גרעיני חרף העימותים הצבאיים הרבים ביניהן. הוא הוסיף כי גם במלחמה בין רוסיה לאוקראינה, אף שאחד הצדדים מחזיק בארסנל גרעיני, לא נעשה שימוש בנשק זה. שאכרי הביע את דעתו, כי עוצמה אמיתית נובעת מפיתוח כלכלי ומניצול היכולות של הטכנולוגיה הגרעינית למטרות שלום. לשיטתו, אם איראן תמקד את יכולותיה המדעיות והתעשייתיות בתחום זה, היא תוכל להשיג עוצמה שאינה נופלת מזו של מדינה המחזיקה בנשק גרעיני.

גם הדיפלומט לשעבר רוחי-ספת הסתייג מן הרעיון של הרתעה הנובעת מעצם ההחזקה בנשק גרעיני. לדבריו, התפיסה שלפיה עצם קיומו של נשק גרעיני יוצר לבדו הרתעה אינה נכונה. הוא ציין כי הרתעה גרעינית מתקיימת בעיקר עבור מדינות כמו ארצות הברית ורוסיה, המחזיקות בארסנלים גרעיניים גדולים מאוד, אך עבור מדינות בעלות יכולת מצומצמת יותר, יעילותו של נשק גרעיני אינה מובטחת ברמה המבצעת. בהתייחסו לניסיונה של פקיסטן טען רוחי-ספת כי היו שסברו שהחזקת נשק גרעיני תאפשר לצמצם את ההשקעה ביכולות צבאיות קונבנציונליות, אך בפועל נאלצה פקיסטן להשקיע משאבים ניכרים באמצעים קונבנציונליים מתקדמים, ובהם חיל האוויר, מערכות מכ"ם והגנה אווירית, כדי לשמור על איזון מול הודו. לדבריו, כאשר לצד השני יש יכולת להשמיד את מלוא הארסנל של יריבו, מנגנון ההרתעה הופך מורכב אף יותר. לפיכך, עבור מדינות בעלות ארסנל מצומצם, דוגמת פקיסטן, מנגנון זה אינו יוצר את אותה השפעה אסטרטגית הנתפסת בציבור. עוד הדגיש הדיפלומט האיראני כי מדובר בסוגיה טכנית ומקצועית מורכבת וכי קבלת החלטות בתחום הגרעיני אינה יכולה להתבצע על בסיס סיסמאות פוליטיות אלא חייבת להתבסס על ניתוחים מדעיים, צבאיים ואסטרטגיים של מומחים, ורק לאחר מכן להיות מיושמת ברמת קביעתה של המדיניות.

ביטוי נוסף לתפיסה זו נמצא [במאמר](#) שהתפרסם בספטמבר 2025 באתר החדשות השמרני רסא ניוז. במאמר נטען כי החזקת נשק גרעיני אינה מונעת מתקפת אויב, כשם שישראל – חרף הנשק הגרעיני שברשותה – לא הצליחה למנוע את מתקפות "ההתנגדות" ולא הייתה חסינה מפני התקיפות האיראניות באפריל ובאוקטובר 2024. עוד נטען כי ישראל מודעת היטב לכך ששימוש בפצצה גרעינית עלול להוביל להשמדתה המוחלטת, ולפיכך החזקת פצצה אטומית אינה מעניקה לה ביטחון. [במאמר](#) שפרסם חוקר יחסים הבינלאומיים ג'ליל ביאת באתר עצר-י איראן באוגוסט 2023, תחת הכותרת: "איראן

והנשק הגרעיני: כן או לא?", נדונו היתרונות והחסרונות שבהשגת נשק גרעיני. לטענת המחבר, היתרון המרכזי ואף היחיד של נשק גרעיני הוא היבט ההרתעה, דהיינו הסיכוי שמדינה המחזיקה בנשק כזה תהיה מוגנת מפני מתקפה כוללת על שטחה מצד מדינות אחרות. עם זאת, אין בכך בהכרח כדי להבטיח יציבות פנימית. ניסיונה של ברית המועצות לשעבר, שהחזיקה במספר רב אף יותר של ראשי קרב גרעיניים מאשר ארצות הברית, מלמד כי בהיעדר הצלחה בתחומים אחרים, כגון כלכלה ותרבות, מדינה עלולה לקרוס גם ללא מתקפה צבאית. יתר על כן, קיים סיכון להתפתחות מרוץ חימוש גרעיני, שבמסגרתו שתי מדינות יריבות מקצות משאבים הולכים וגדלים להשגת עליונות צבאית זו על פני זו. מצב כזה עלול להוביל למחסור תקציבי ולפגיעה בתוכניות פיתוח ורווחה ציבורית, כפי שאירע לברית המועצות. כמו כן, אם מדינה סובלת מחוסר יציבות פוליטית וכלכלית ומשחיתות ממשלתית נרחבת, השגת נשק גרעיני עלולה להפוך נטל נוסף, שכן יהיה עליה להקצות מדי שנה סכומים גבוהים לתחזוקה ושדרוג הארסנל. בהקשר זה ציין ביאת את פקיסטן, שהוציאה בשנת 2019 כמיליארד דולר על חימוש גרעיני, בעוד שבשנים האחרונות פנתה שוב ושוב בבקשות להלוואות מקרן המטבע הבינלאומית וממדינות - ערב הסעודית, סין ואיחוד האמירויות.

טיעון נוסף נגד התחמשות בנשק גרעיני הוא כי ייצור נשק כזה עלול להגביר את הסיכון בתקיפה ישראלית - ואף אמריקאית - נגד איראן, שיש בה כדי לערער את עצם יציבות המשטר. הרצון להבטיח את שרידות המשטר מפני איומים מבית ומחוץ מהווה יעד ראשון במעלה של הרפובליקה האסלאמית ומעצב מרכזי של תפיסת הביטחון שלה. תקיפותיה של ישראל נגד סמלי השלטון במהלך מלחמת "עם כלביא" ביוני 2025 סיפקו, [בראייט מנהיג איראן](#), הוכחה נוספת לכך שישראל אינה חותרת רק לפגיעה בתוכנית הגרעין או במערך הטילים ואף לא רק להפלת המשטר אלא לפירוק איראן וליצירת כאוס. לטענתו, אויבי איראן העריכו כי באמצעות סיכול מספר מפקדים ובכירים, ובסיוע סוכניהם, ניתן יהיה לעורר מהומות במדינה, ובייחוד בטהראן, להוציא אזרחים לרחובות ולהוביל להתקוממות נגד הרפובליקה האסלאמית. זו הייתה, לדבריו, מטרתם והם אף תכננו מראש את מה שיקרה לאחר קריסת המשטר.

יתר על כן, המלחמה סיפקה עדות ברורה לא רק לעומק החדירה המודיעינית המערבית לתוכנית הגרעין האיראנית, אלא גם לכוננותן של ארצות הברית וישראל לפעול צבאית במטרה למנוע את הפיכת איראן למדינה בעלת יכולת גרעין צבאית. המתקפה הישראלית ב-13 ביוני 2025 והצטרפות ארצות הברית למערכה ימים ספורים לאחר מכן היו בגדר הפתעה עבור טהראן. במשך שנים העריכה איראן כי לישראל יש רצון לתקוף את מתקני הגרעין שלה, אך אין לה היכולת לממש את ההישגים הנדרשים מתקיפה כזו, בעוד שבידי ארצות הברית היכולת המבצעית אך לא רצון להסתבך בעימות צבאי נוסף במזרח התיכון. לפיכך, כל החלטה איראנית לפרוץ לנשק גרעיני צריכה להביא בחשבון כי גם אם איראן תבחר במסלול חשאי כדי להתקדם לנשק כזה, אפשר שדבר ההחלטה יתגלה על ידי שירותי המודיעין המערביים ויוביל לתקיפה נוספת, אשר תמנע את מימוש היעד. עוד בטרם התקיפה הישראלית-אמריקאית [טען](#) ביאת, כי השגת נשק גרעיני בידי איראן עשויה אומנם לסייע בהגנת המשטר מפני תוקפנות חיצונית, אך אין מדובר בחסינות מלאה, שכן דווקא ההתקדמות בנתיב לפיתוח נשק גרעיני כרוכה בסיכון ממשי לתקיפה צבאית מצד ישראל וארצות הברית.

טענה נוספת היא, שהנזק הכרוך שבפיתוח נשק גרעיני עולה על התועלת שבו. כך, למשל, [גרס](#) האתר רסא ניוז, כי יכולת ההרתעה שבידי איראן מבוססת על שילוב בין יכולות מדעיות, צבאיות ועממיות ואינה מחייבת פיתוח נשק גרעיני. יתר על כן, ייצור נשק כזה אינו משרת את טובת המדינה, המשטר או האינטרסים הלאומיים, שכן אויביה של איראן עלולים לנצל זאת כהוכחה להונאה איראנית וכעילה לתקיפה נגדה. נוסף על כך, מהלך כזה עלול לפגוע בדימויה של איראן בעיני דעת הקהל העולמית. לטענת האתר, פיתוח נשק גרעיני בידי איראן הוא דווקא יעד רצוי בעיני ישראל והמערב, החותרים לפגוע בדימויה בזירה הבינלאומית וליצור לגיטימציה וקונצנזוס עולמי להתמודדות ואף לתקיפה נגדה. סוגיית הלגיטימציה הבינלאומית הועלתה גם בידי [נקדי](#), שטען כי גם אם מטרת פיתוח הנשק הגרעיני אינה הרתעה בלבד אלא שימוש בו להשמדת האויב, הרי שאין בכך תועלת ואף קיים פוטנציאל לנזק משמעותי. ראשית, בשונה מתקופת מלחמת העולם השנייה, העולם כיום אינו מאפשר שימוש בנשק גרעיני תוך התעלמות מדעת הקהל העולמית. שימוש בנשק גרעיני יגרום למדינה המשתמשת בו נזק חמור יותר מן התועלת שתצמח לה מכך, שכן היא תאבד את בסיס התמיכה והלגיטימציה הבינלאומית שלה. שנית, גם במקרה של שיגור מספר פצצות גרעיניות, פעולה כזו תספק לאויב, המחזיק באלפי פצצות גרעיניות, לגיטימציה להשתמש בהן נגד איראן. נוסף על כך, אם מדינה שאינה נהנית מלגיטימציה בינלאומית רחבה תשיג נשק גרעיני, הדבר עלול להוביל בסופו של דבר להעמקת בידודה. [ביאת](#) הביא כדוגמה לכך את צפון קוריאה, הנתונה לסנקציות חמורות מצד מועצת הביטחון של האו"ם וכן לסנקציות חד-צדדיות של ארצות הברית.

טיעון נוסף המשמש את המסתייגים מפיתוח נשק גרעיני הוא כי גם אם איראן תצליח להשיג יכולת גרעינית צבאית, עדיין אין ברשותה מערך טילים מדויקים שניתן להפעילם באופן מבצעי לצורך נשיאת ראשי קרב גרעיניים, ולפיכך לא ברור אם פיתוח מתקן נפץ גרעיני או אף ביצוע ניסוי גרעיני יספיקו כדי לספק חסינות. כך, למשל, [טען](#) אריא ברזן מוחמדי, פרופסור ללימודים אזוריים באוניברסיטת טהראן, בריאיון לאתר החדשות אנתח'אב, כי הרתעה גרעינית מחייבת, בין היתר, החזקה של לפחות שלושים פצצות גרעיניות וביצוע "ניסוי חם" בעשר מהן, שמתוכן לפחות מחצית יהיו בצורת ראשי קרב המורכבים על טילים בליסטיים, אשר ישוגרו מנקודה מסוימת ויפגעו בלב מדבר. לדבריו, ניסוי בהיקף כזה נדרש כדי להוכיח שלא זו בלבד שאיראן מחזיקה בטכנולוגיה הדרושה לייצור נשק גרעיני, אלא שבידיה גם יכולת לבצע פיצוץ גרעיני שוב ושוב. גם הפרשן דאוד השמתי הזהיר מפני ההנחה כי ייצור פצצה גרעינית יספק הרתעה עבור איראן. [במאמר](#) פרי עטו באתר החדשות רויטרס-24 נכתב כי מלאי מספיק של אורניום מועשר אינו תנאי מספק וכי לשם בניית פצצה נדרשים גם ניסויים גרעיניים. ניסויים כאלה נחשפים בהכרח באמצעות מדידות סייסמיות גאולוגיות, ולפיכך אין דרך לבצע אותם בחשאי. בנוסף, כדי להבטיח השמדה הדדית – הבסיס להרתעה גרעינית – נדרשת יכולת "מכה שנייה". לשם כך אין די במספר מצומצם של פצצות, אלא נדרש גם מגוון אמצעי שיגור, בעיקר צוללות גרעיניות כמושגות בנשק גרעיני, המסוגלות להבטיח מכה שנייה בכל תנאי. על פי ניתוח זה, לרפובליקה האסלאמית של איראן אין יכולת מכה שנייה, ולכן גם לא תוכל ליצור הרתעה גרעינית אפקטיבית.

עוד טוענים הקולות המתנגדים לאופציה גרעינית צבאית, כי לאיראן אין כלל צורך בנשק גרעיני, משום שביכולתה לאיים באופן אפקטיבי על אויביה, ובראשם ישראל, גם באמצעות היכולות הקונבנציונליות המצויות ברשותה כיום. לטענת [נקדי](#), גם אם איראן הייתה יכולה להשמיד כ-500 אלף ציונים באמצעות חמש פצצות גרעיניות, אילו היו כאלה בידיה, אין בכך כל צורך. זאת משום שלדבריו, בזכות עמידתה האיתנה של "ההתנגדות", וללא כל השלכות שליליות עליה, איראן אילצה את ראש הממשלה בנימין נתניהו לגרום לבריתם של יותר מ-830 אלף ציונים מ"השטחים הכבושים". עוד טען כי שיגור הטילים המתקדמים האיראניים לעבר ישראל מחק 46 שנות תעמולה שנועדה להציג את הרפובליקה האסלאמית כחלשה וכמפגרת וכי לנוכח העלייה בפופולריות של "ההתנגדות" והנסיגה, לטענתו, של הנוכחות הציונית מפלסטיין, אין כל היגיון בכך שאיראן תכניס את עצמה לבעיות באמצעות פיתוח נשק גרעיני. לשיטתו, המהפכה האסלאמית של 1979 היא "הפצצה הגרעינית" המחריבה את ההגמוניה המערבית ואינה ניתנת לנטרול. בשונה מן הפצצות הגרעיניות שבידי מדינות המערב, הפצצה האיראנית היא חכמה, אינה הורגת ואינה פוגעת בבני אדם, אלא מחייבה עמים ומשמידה רק עריצים ומדכאים. לפיכך, העתיד, לדבריו, שייך לרפובליקה האסלאמית גם ללא צורך בפצצה גרעינית או בנשק להשמדה המונית.

הטענה שלפיה בידי איראן יכולת הרתעה מספקת גם ללא פיתוח נשק גרעיני הועלתה גם בידי סוכנות הידיעות תסנים המזוהה עם משמרות המהפכה. [במאמר](#) פרשנות שפורסם באפריל 2023 נטען כי איראן חיזקה במהלך השנים את יכולת ההרתעה שלה באמצעות פיתוח מערכי טילים, הרחבת השפעתה האזורית והעמקת שיתוף הפעולה עם בעלות בריתה. אף שנקטה מדיניות השוללת ייצור נשק גרעיני, עצם השימוש באנרגיה גרעינית ממלא תפקיד חשוב ביכולת ההרתעה שלה. לנוכח חיזוק ההרתעה בתחומי הטילים, הכטב"מים והזירה האזורית, לצד נסיגת הכוחות האמריקאים מן האזור והתהוות סדר עולמי חדש, איראן אינה זקוקה ליצירת הרתעה באמצעות פיתוח פצצה גרעינית, כפי שעשו מדינות אחרות. גם האתר "רסא ניוז" [גרס](#) כי היכולות הצבאיות של איראן, ובעיקר מערכי הטילים והכטב"מים, מספיקות כדי להשמיד את "המשטר הציוני התוקפן" וכל אויב תוקפן אחר. לאור העוצמה שבידי איראן בתחומים שונים, החל מתמיכה עממית איתנה ועוצמה רכה וכלה ביכולות התקפיות והגנתיות, אין לה כל צורך בנשק להשמדה המונית והצלחתה לכפות על ישראל וארצות הברית הפסקת אש במלחמת 12 הימים ביוני 2025 מוכיחה כי ברשותה הרתעה מספקת.

אפילו החלופה של עמימות גרעינית עוררה הסתייגות לאחר מלחמת יוני 2025. בעקבות המלחמה התנהל באיראן דיון ציבורי בשאלת האפשרות לאמץ מדיניות של עמימות גרעינית תוך הימנעות מהעברת מידע רשמי על אודות יכולותיה הגרעיניות. בדומה לסוגיות שנויות במחלוקת אחרות, גם סוגיה זו עוררה מחלוקת בין חוגים שמרניים לבין חוגים פרגמטיים יותר. הפרשן חמיד-רזא אסמאעילי נג'אר [טען](#) במאמר שפרסם באתר "דיפלומטיה איראנית", כי המלחמה האחרונה הוכיחה שהגיעה השעה לפרוש מן האמנה למניעת תפוצת נשק גרעיני (NPT) ולאמץ מדיניות של עמימות גרעינית. לדבריו, המגבלות שאיראן קיבלה על עצמה במסגרת הסכם הגרעין מ-2015 לא הביאו לפתרון המשבר ולא מנעו תקיפה נגדה בניגוד לחוק הבינלאומי. לפיכך, על איראן לפעול ללא חשש ובהתאם לאינטרס הלאומי שלה, לפרוש מהאמנה ולאמץ מדיניות של עמימות, שתשמש הן כקלף מיקוח והן כאמצעי לחץ במשא ומתן עתידי מול ממשל טראמפ.

לעומת זאת, במחנה הפרגמטי נשמעו קולות אזהרה מפני הסכנות הכרוכות באימוץ מדיניות של עמימות גרעינית. היומון הרפורמיסטי "שרק" [הזהיר](#) כי מהלך כזה, שנועד לכפות על המערב ועל ישראל להימנע מתקיפות נוספות ולהוביל לווייתורים במשא ומתן, עלול להביא לתוצאה הפוכה. העיתון הצביע על שני מקרי מבחן: עיראק ולוב. עיראק, שבחרה במדיניות של עמימות אשר ליכולותיה הבלתי-קונבנציונליות לאחר מלחמת המפרץ ב-1991 וסירבה לשתף פעולה עם פקחי הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, עוררה את חשדן של ארצות הברית ובעלות בריתה, שהוביל לפלישה האמריקאית ב-2003. לוב, מצדה, הכחישה את קיומה של תוכנית גרעין, אף כי רמזה על אודותיה תוך קידומה בחשאי, ונאלצה להודות בקיומה ולהסכים לפירוקה שמונה חודשים לאחר פלישת ארצות הברית לעיראק. העיתון הזהיר כי גם במקרה האיראני, מדיניות של עמימות עלולה להוביל לחוסר יציבות, לעימות צבאי מתמשך בעצימות נמוכה ואף לחידוש מלחמה כוללת. בשונה מצפון קוריאה, שיכולה הייתה להרשות לעצמה מדיניות של עמימות עד ביצוע הניסוי הגרעיני בשנת 2006, איראן פועלת בלב אזור נפיץ, מצויה בעימות ישיר עם ישראל וחסרות לה יכולות סיכול מודיעיני משמעותיות, שיאפשרו לה לשמר את העמימות לאורך זמן.

השיח סביב דוקטרינת הגרעין בעקבות "שאגת הארי"

מלחמת "שאגת הארי" חידדה את השיח באיראן סביב הצורך לבחון מחדש את דוקטרינת הגרעין שלה. כישלונה המתמשך של טהראן להרתיע את אויביה מפני תקיפה הגביר את הקולות הקוראים לבחינה מחודשת את הדוקטרינה, בין אם כערוכה להישרדות המשטר ובין אם ככלי הרתעה מול תקיפות עתידיות. מאז הפסקת האש הזמנית בין איראן לארצות הברית (אפריל 2026) התגברו הקריאות מצד בכירים במשטר האיראני וכן בתקשורת המזוהה עם המשטר להשגת הרתעה גרעינית באמצעות ייצור נשק גרעיני. חבר ועדת המג'לס לביטחון לאומי ולמדיניות חוץ, אחמד בח'שאי ארדסתאני, [הביע](#) את דעתו כי הגיע הזמן שאיראן תייצר פצצה גרעינית, משום שהיא כבר שילמה את המחיר הכרוך בכך ונשאה בעלויות העימותים הנלווים לכך. לכן, לדבריו, עליה להשלים את בניית הפצצה. חבר המג'לס חוסיין-עלי חאג'י דליגאני העלה אף הוא את האפשרות כי איראן תחליט לבצע בעתיד ניסוי בנשק גרעיני. [בריאיון](#) עיתונאי הוא אמר, כי היעדר הרתעה גרעינית ניכר היטב במהלך המלחמה וטען, כי אילו התנאים ההלכתיים היו מאפשרים זאת ואילו היה ברשותה של איראן נשק גרעיני, היה בכך באופן טבעי סוג של הרתעה. הוא ציין, כי ייתכן שבעתיד יימצא לכך פתרון. כאשר נשאל האם ייתכן שבעתיד אכן יבוצע ניסוי גרעיני, השיב דליגאני בחיוב והעריך כי איראן תחליט לפרוש בעתיד מה-NPT ובשלב זה כבר לא יהיה צורך לקיים עוד את הכללים הבינלאומיים שהיא מחויבת להם כיום. גם דובר ועדת המג'לס לביטחון לאומי ולמדיניות חוץ במג'לס, אבראהים רזאאי, טען [בהודעה](#) בחשבון ה-X שלו, כי איומי שר הביטחון, ישראל כ"ץ, לחסל את מנהיג איראן, מוג'טבא ח'אמנאהי, הם סיבה מוצדקת לבחינה מחדש את דוקטרינת הגרעין האיראנית.

הפרשן האיראני מוסטפא נג'פי, הנחשב מקורב לחוגי המשטר ולמשמרות המהפכה, נתן אף הוא ביטוי לתפיסה זו [כשטען](#) כי מדינה אינה יכולה להשיג הרתעה גרעינית ללא החזקה בפועל בנשק גרעיני. לדבריו, לא ניתן לראות ביכולת לייצר נשק גרעיני כשקולה להרתעה גרעינית ואי אפשר לטעון שמדינה, שאין ברשותה נשק גרעיני, נהנית מהרתעה גרעינית. יתר על כן, הימצאות במעמד של מדינת סף גרעינית ללא ייצור נשק גרעיני עלולה דווקא להגביר את האיומים הביטחוניים ולחשוף את המדינה לסכנה של מתקפה צבאית, כפי שאכן קרה לבאיראן. במאמר שהתפרסם בסוכנות הידיעות פארס המקורבת למשמרות המהפכה [נכתב](#), כי בעידן המעבר לסדר עולמי חדש, לאיראן אין ברירה אלא להשיג הרתעה גרעינית כדי להסיר מהשולחן את האופציה הצבאית לכיבוש המדינה ולפירוקה. כדי לזכות בשקט הנפשי הדרוש לה, איראן חייבת להגיע להרתעה גרעינית, שכן רק היא תבטיח ששאר המחלוקות ייפתרו באמצעות דיפלומטיה. רק במצב כזה, המשא ומתן יוכל להתנהל מעמדת כוח נכונה.

איש הדת הרדיקלי, מוחמד באקר ח'ראזי, המוכר בהתבטאויותיו מעוררות המחלוקת, הרחיק לכת [כשאמר](#)

כי הדרך היחידה להציל את המדינה היא לייצר פצצת אטום ולהפעיל אותה באוקיינוס האטלנטי, כדי ליצור צונאמי שיגיע לחופי ארצות הברית. לדבריו, הבעיה הגדולה ביותר של הנשיא מסעוד פזשכיאן ושל אנשים כמותו הייתה התנגדותם לייצור פצצה גרעינית. הוא הוסיף כי כל מי שמתנגד לבניית פצצה גרעינית יהיה בצרות צרורות בעולם הבא, וכל מי שהוציא פסק הלכה האוסר על ייצורה יצטרך לתת על כך את הדין בעולם הבא.

בשונה מגישה זו, נשמעו גם לאחר "שאגת הארי" קולות באיראן הטוענים כי לא זו בלבד שאין סיבה לשנות את דוקטרינת הגרעין, אלא שהמלחמה הוכיחה את יכולתה של איראן לקיים הרתעה יעילה גם ללא נשק גרעיני. זאת, באמצעות הקלפים האסטרטגיים האחרים הנמצאים ברשותה, ובראשם השליטה במצר הורמוז ויכולותיה הקונבנציונליות, לרבות טילים וכתב"מים. כך, למשל, [גרס](#) יועצו של מנהיג איראן ומפקד משמרות המהפכה לשעבר, מוחסן רזאאי, כי חשיבותו של מצר

הורמוז עולה אף על זו של "עשרות פצצות אטום". גם חבר המג'לס, מוחמד-תקי נקדעלי, טען, כי מצר הורמוז מהווה מרכיב מרכזי ביכולת המיקוח של איראן וחשוב עבורה יותר מפצצת אטום. מאמר שהתפרסם בסוכנות ידיעות איראנית במאי 2026, טען אף הוא כי חשיבותו של מצר הורמוז עולה על זו של תוכנית הגרעין האיראנית. במאמר שכתרתו: "מהו גורם ההרתעה של הרפובליקה האסלאמית של איראן: מצר הורמוז או האנרגיה הגרעינית?", נכתב כי הנשק החשוב והאסטרטגי ביותר, שבו השתמשה איראן במהלך המלחמה עם ארצות הברית וישראל, היה מיקומה הגיאוגרפי, ובמיוחד מצר הורמוז, שהפך נכס אסטרטגי חיוני עבורה ולאמצעי הרתעה משמעותי מול איומים חיצוניים. כן נכתב, כי מאפייניו הגיאוגרפיים של המצר הופכים אותו לא רק נתיב מעבר למכליות נפט ושער המאפשרות למדינות המפיקות נפט במפרץ הפרסי לשווק את משאביהן לשווקים הבינלאומיים, כי אם גם יכולת עבור הכוחות המזוינים האיראניים לקיים חופש פעולה וגמישות מבצעית אל מול איומים אפשריים. יכולתה של איראן לסגור את המצר במסגרת אסטרטגיית הלוחמה הא-סימטרית הפכה אותה למעצמת הרתעה. בעוד שמומחים צבאיים רבים סבורים שתוכנית הגרעין היא אכן היסוד של ההרתעה האיראנית, בפועל דוקטרינת הביטחון של איראן מבוססת בעיקר על יכולות א-סימטריות, לרבות מצר הורמוז.

המומחה ליחסים בינלאומיים מוחמד-רזא דהשירי נתן אף הוא ביטוי לתפיסה זו בריאיון לעיתון הממשלתי איראן. הוא ציין, כי ההרתעה איננה מושג קבוע אלא מושג מתפתח וכי כלי ההרתעה משתנים בהתאם לשינוי באיומים. לדבריו, המלחמה משקפת מעבר בהיגיון ההרתעה של איראן מהרתעה צבאית קלאסית להרתעה גיאופוליטית המבוססת על אנרגיה. הוא הוסיף, כי המלחמה הוכיחה שמחירה של מלחמה ישירה גבוה מאוד ושגם הכלכלה העולמית הפכה לחלק בלתי נפרד ממשוואת המלחמה. לפיכך, ההרתעה עברה להתבסס יותר ויותר על כלים שאינם צבאיים אך אסטרטגיים. המסר האיראני במושגי ההרתעה החדשים כבר אינו "אם תתקפו אותנו, נגיב צבאית" אלא "אם תיצרו משבר ביטחוני, גם הכלכלה העולמית תיפגע ושוק האנרגיה העולמי יספוג זעזוע". במסגרת זו, ההרתעה עוברת מיכולת להסב נזק צבאי ליכולת לגבות מחיר עולמי. עם זאת, הוא הדגיש, כי איראן צריכה לשמר גם את ההרתעה המסורתית שלה באמצעות טילים, כטב"מים ויכולות צבאיות וכי מצר הורמוז מהווה מרכיב משלים לתפיסת ההרתעה לצד היכולת הגרעינית המספקת הרתעה פוטנציאלית, יכולת הטילים המשמשת כיכולת תגובת נגד ו"חזית ההתנגדות" המספקת לאיראן עומק אסטרטגי ויכולת הרתעה אזורית.

סיכום ומשמעויות

בהרצאה שנשא במסגרת הכנס השנתי של היחידה ללימודים איראניים במרכז הערבי למחקר ולמדיניות ציבורי (ACRPS), שהתקיים בדוחה שבקטר בספטמבר 2025, העריך עבדול רסול דיבסאלאר, חוקר במכון האו"ם למחקר פירוק נשק (UNIDIR), כי הרפובליקה האסלאמית אינה צפויה לשנות את הדוקטרינה הגרעינית שלה. לטענתו, מדיניות הסף הגרעינית של איראן נכשלה, משום שלא מנעה את התקיפה הישראלית ביוני 2025. לדברי דיבסאלאר, קיימים חמישה תנאים מרכזיים להצלחת אסטרטגיה של הרתעה גרעינית יעילה: נחישות ויכולת מבנית לקבלת החלטות מהירה; רמה מסוימת של הרתעה קונבנציונלית שתאפשר "לקנות זמן" הדרוש להרכבת פצצה ראשונה במקרה הסלמה; נכונות לשאת בהשלכות הכלכליות והבינלאומיות של פריצה לנשק גרעיני; מערכת בריתות המגנה על המדינה מפני לחץ בינלאומי, לצד סביבה אזורית שבה אין יריב נחוש המוכן לחצות "קווים אדומים" ולפעול צבאית באופן מיידי; ומודיעין אסטרטגי המאפשר למדינה לדעת בדיוק אילו פעולות עשויות להוביל את האויב לתקוף אותה. לטענתו, תנאים אלה אינם מתקיימים במקרה האיראני ולכן טהראן אינה יכולה לקיים הרתעה גרעינית אפקטיבית. מערכת קבלת ההחלטות המבוזרת מקשה עליה לגבש קונצנזוס מהיר ולהפגין נחישות הנדרשת להעברת מסר הרתעתי אמין; כוחותיה הקונבנציונליים אינם חזקים דיים כדי למנוע תקיפה בטרם יהיה לה זמן להרכיב פצצה; מערכות הפיקוד והשליטה שלה אינן מאפשרות תגובה מהירה דיה בתרחיש של מלחמה גרעינית; הטילים האיראניים אינם אמינים במידה מספקת כדי למנוע פגיעה במדינות שכנות או אף בשטח איראן עצמה; איראן מצויה בבידוד בינלאומי וגם רוסיה, סין ושלוחיה האזוריים לא הוכיחו עצמם כבעלי ברית המוכנים לסייע לה צבאית בעת הצורך; מנגד, ישראל היא שחקן נחוש, בעל יכולת צבאית ופוליטית להחליט על תקיפה מהירה; ולבסוף, אין בידי איראן מודיעין אסטרטגי מספק באשר לכוונותיה של ישראל. יתר על כן, איראן סובלת מפערים משמעותיים ביכולותיה הקונבנציונליות, במיוחד במערכי ההגנה הפסיבית, הפיקוד והשליטה, המהווים תנאי הכרחי לשימור היכולת לפרוץ לנשק גרעיני במהירות אם תבחר בכך. לדברי החוקר, ללא מערכי תקשורת, פיקוד ושליטה יעילים ומערך טילים מדויקים, גם אם יהיו בידי איראן מספר מצומצם של ראשי קרב גרעיניים, היא לא תוכל לייצר הרתעה אפקטיבית. לדבריו, האליטה הצבאית האיראנית מודעת היטב למגבלות אלה ולפיכך אין זה סביר שאיראן תשנה את הדוקטרינה הגרעינית שלה בכיוון של פיתוח נשק גרעיני.

תזה זו אינה משקפת, ככל הנראה, קונצנזוס בצמרת המדינית והביטחונית של איראן. אין ספק כי שחיקתה של תפיסת השלוחים של איראן מאז אוקטובר 2023, לצד כישלונה להרתיע את ישראל באמצעות יכולותיה הקונבנציונליות האסטרטגיות שלה, ובראשן מערך הטילים הבליסטיים, חיזקה את הקולות באיראן הקוראים לשינוי דוקטרינת הגרעין מיכולת סף גרעינית לפריצה לנשק גרעיני. יתר על כן, חיסולו של עלי ח'אמנהאי והחלפתו בבנו מוג'תבא, שאינו מחויב בהכרח לתפיסת אביו, שלפיה איראן צריכה להסתפק ביכולת סף גרעינית, עשויים לחזק בקרב ההנהגה האיראנית החדשה את הגישה המצדדת בפיתוח נשק גרעיני לשם יצירת הרתעה יעילה יותר. בשלב זה, נראה כי ההנהגה האיראנית הנוכחית, שמשמרות המהפכה ממלאים בה תפקיד משמעותי, מתאפיינת במידה רבה של קיצוניות, נכונות ליטול סיכונים מול ארצות הברית ותחושת ביטחון עצמי גובר לנוכח הצלחתה של הרפובליקה האסלאמית לא לשרוד את המערכה נגד ארצות הברית וישראל בלבד אלא גם לצבור הישגים, ביניהם ההשתלטות על מצר הורמוז והיכולת להסב נזק לשכנותיה.

אף על פי כן, ניכר כי גם באיראן מודעים היטב לסיכונים ולמגבלות הכרוכים בפריצה לנשק גרעיני. השיח הפומבי המתנהל באיראן בסוגייה זו עשוי להעיד כי גם בנושא זה מתקיימים חילוקי דעות בצמרת השלטונית. מחלוקת זו פותחת חלון הזדמנויות עבור ישראל וארצות הברית לחזק את ההכרה בקרב מקבלי ההחלטות בטהראן כי הן לא יסבלו פריצה איראנית לנשק גרעיני וכי העוצמה שהופנתה במהלך מלחמת "שאגת הארי" תופנה במקרה כזה גם כלפי נכסים ותשתיות קריטיות של המשטר. הצבת איום משמעותי על עצם שרידותו של המשטר עשויה לחזק את התפיסה שלפיה פיתוח נשק גרעיני יהפוך את תוכנית הגרעין מנכס לנטל ולהרתיע את הרפובליקה האסלאמית מפעולות שיש בהן כדי להתקדם בכיוון זה.